

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Michal Daňhelka:
Henry David Thoreau a jeho vztah k přírodním vědám
Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze
katedra sociální a kulturní ekologie, 2007

Úvod

V době, o níž prohlásil Immanuel Wallerstein, že dvěma hlavními zdroji inspirace pro její sociologii a vědu vůbec jsou nová orientace v přírodních vědách, zdůrazňující komplexnost všech jevů a procesů, a z nově se profilujících kulturních studií;¹ je otázka po povaze moderní vědy a kořenech jejího vzniku nově naléhavá. Platí to jak o vědě obecně, tak o vědách environmentálních a ekologii zvlášť. Otázka se však vztahuje i na odpovědnost moderního vědce. Proto není detailní studie o životě a díle Henryho Davida Thoreaua, již chce na závěr studií na katedře sociální a kulturní ekologie obhájit její autor Bc. Michal Daňhelka, jen prací historickou, ale zcela aktuální.

1. Obsahová stránka

V úvodu Daňhelka bez otálení přistupuje k vlastnímu tématu práce, seznamuje velmi stručně s Thoreauovou osobností a dílem a poněkud nezvykle již zde i se základní otázkou práce, do jaké míry je možno jej pokládat za vědce. Tento problém se logicky, ale ne zcela samozřejmě rozpadá na dobové hledisko a pohled z perspektivy současné.

Druhá část seznamuje poměrně zevrubně s metodou a postupem práce a s členěním textu. Třetí se vzhledem k výzkumným otázkám samozřejmě věnuje obecnému výkladovému rámci, tedy povaze vědy 19. století (nejen) ve Spojených státech. Ve čtvrté se čtenář seznamuje s osobou a dílem hrdiny diplomové práce i s hlavními osobnostmi a myšlenkovými proudy, které jej ovlivnily. Konečně pátá část, jež zabírá takřka polovinu textu, se věnuje stanovenému tématu v užším smyslu a poslední šestá část veškerá zjištění stručně shrnuje a interpretuje.

Charakteristika vědy je pravděpodobně nejspornější částí a vyžadovala by posouzení oponentem, který se na danou problematiku specializuje. Platí to pochopitelně především pro současnost, resp. celé období od druhé světové války až po dnešek, kdy se mění prakticky vše: věda se jednak specializuje, jednak diferencuje, zpřesňuje a matematizuje své metody, na druhé straně velmi často spěje ke komplexitě, trans- a multidisciplinarity a k novému začlenění ve společnosti. Každý stručný popis současné vědy proto musí být nutně neúplný a Daňhelka si to samozřejmě dobře uvědomuje, ví však také, že „Vědecké standardy, aparát, i způsob psaní vědeckých prací jsou dnes zcela odlišné.“ (str. 10) Vychází proto z řady definic a pojetí různého stáří, které s citem pro kontext vykládá. Pro 20. století, v jehož nárocích pochopitelně Thoreau za vědce pokládán být nemůže, to činí v míře postačující, jeho rozbor 19. století se však zdá velmi přesný a v historické analýze důkladný. Některé informace jsou v českém prostředí (a často i pro autora tohoto posudku) objevné, např. osobnost a dílo Williama Whewella, jiní autoři poskytují vhodnou referenční rovinu, např. Emanuel Rádl je naopak velmi vtípně použit z české perspektivy. Kapitola by asi mohla být podrobena i kritice, ale v celku práce je více než postačující.

¹ Wallerstein, Immanuel et al. Kam směřují sociální vědy (Zpráva Gulbenkianovy komise o restrukturalaci sociálních věd). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1998.

Charakteristika osobnosti a díla Henryho Davida Thoreaua a jejich hluboká analýza jsou naopak podle mého názoru přinejmenším v českém prostředí nové a originální a prokazují výbornou znalost tématu, doby i sekundární literatury; ke kritičtějšímu zhodnocení by skutečně bylo nutné přizvat specialistu.

2. Práce s literaturou

Práce s literaturou je v souladu s již řečeným velmi pečlivá a přesná. Autor přesně parafrázuje, interpretuje i cituje, opírá se o velmi dobře volené citace a v neposlední řadě výtečně „historizujícím“ způsobem překládá.

Za další zmínku jistě stojí i nadprůměrné zastoupení cizojazyčné literatury, jak primární, tak sekundární. Je zde použita pravděpodobně úplná jen trochu dostupná primární literatura (dílo Henryho Davida Thoreaua), z toho pouze jediné dílo v českém překladu, jedno v originále i v českém překladu a zbylých devět v originálním znění, velmi obsáhlá a dobře volená sekundární literatura ke dvěma hlavním okruhům: k životu a dílu Thoreaua a k povaze vědy 19. století.

Vzhledem k tomu, že na dokladování citacemi je textologická interpretace do jisté míry založena, je takřka zbytečné konstatovat, že snad až na ojedinělé výjimky je způsob citování nebo převyprávění textů zvládnut suverénně.

3. Formální stránka

Gramatické nebo pravopisné výpadky (např. skloňování zájmena „ono“, str. 7) jsou při vysoké kultuře Daňhelkova projevu natolik řídké, že nestojí za to je citovat. Text má 102 strany plus velmi dobře volené ilustrativní přílohy (chybí snad jen jejich seznam), oddělenou biografii, stručný anglický abstrakt. Práce jinak svým textovým tokem i jazykem sleduje vymezenou logickou linii a směřuje k zodpovězení položených otázek. Jazyk je kultivovaný, výstižný, místy vtipný. Rovněž typografické zpracování je střízlivé a funkční (rozlišení citací velikostí písma a podobně).

Rovněž poznámkový a citační aparát je zpracován a užíván kvalifikovaně.

4. Celkové hodnocení

Jako vedoucí práce musím konstatovat, že práce s Michalem Daňhelkou je od okamžiku, kdy se konečně pracovat odhodlá, velmi uspokojivá. Veškeré diskuse a rady, které se nicméně týkaly z velké většiny pouze metody, tedy hermeneutiky a textového rozboru, a výběru metodologické literatury, dokázal valnou většinou akceptovat a využít, diskuse o výsledcích už byly naopak velmi často informativní a inspirující pro mne.

V předložené práci je nejprve nutné vyzvednout použitou metodu. Přes malou výhradu k šíři metodologické literatury (postrádám např. Gadamer, Hans-Georg. Truth and Method (Pravda a metoda [Nárys filosofické hermeneutiky]). 1960.; Martina Heideggera; z věcných i dobových důvodů Williama Diltheye nebo Ebeling, Gerhard. Hermeneutik) diplomant nepochybně hermeneutiku a hermeneutickou spirálu nejen výstižně popsal, ale především účelně, přesně a přísně použil. Učinil to se zcela vědomým vymezením vůči Peteru Szondiho a převládajícímu pojetí hermeneutiky, kdy „současná hermeneutika do značné míry abstrahuje od autorského záměru, protože je možno jej zjistit pouze z dokumentů, které nejsou přímou součástí samého díla. (Szondi 2003, s. 54).“ a deklarací, že se „snažím využít všech dostupných pramenů a pokusu o pochopení autorského záměru se nevyhýbám.“ (str. 12) Naopak vzájemné dokladování dobových a biografických souvislostí s opakovanou komparativní analýzou samotných textů analýzu a výklad prohlubuje, zpřesňuje a činí výsledky průkaznějšími.

Ve svých závěrech se Daňhelka snaží být co nejstřízlivější a své analýzy nechce výkladově přetěžovat. Lze proto plně souhlasit s tím, že Thoreaua lze považovat za předchůdce moderních environmentálních věd nebo ekologie v jejich celostní podobě. Naopak se proto zdá trochu paradoxní, že se mu Thoreau jeví jako vědec spíše z dnešního pohledu a nikoli ve své době a že se při tomto hodnocení opírá o jeho vlastní sebehodnocení (sebepojetí). V tomto konečném soudu by přece jen měla převažovat spíše „objektivní“ zjištění.

Další námitka by mohla být námětem k diskusi. Byť obsah i rozsah práce již v této podobě plně odpovídá požadavkům na magisterského absolventa, autor si sice přesně všímá Thoreauova pozorovacího talentu a důrazu na vstupní nezatíženost jakýmikoli předpoklady (cituje např. výstižně „Do svého deníku si dokonce v roce 1830 poznamenal ‚Špatné je partikulární. Správné je univerzální.‘ (Walls 73)“, ptá-li se, je-li Thoreau předchůdcem soudobé vědy, trochu promarnil šanci diskutovat Thoreauovy přístupy a postupy (plné otevření reality, naslouchání, pozorování „úkosem“) ve srovnání např. s Emanuelem Lévinasem nebo v kontextu soudobých výroků o „specializaci na souvislost“ (Beck, Ulrich. Riziková společnost [Na cestě k jiné moderně]. Praha: Sociologické nakladatelství [SLON], Praha 2004, str. 296); „ty nejzajímavější a nejvýznamnější otázky procházejí explicitně napříč akademickou dělbou práce.“ (Bordwell, David. Narration in the Fiction Film. Madison 1990: University of Wisconsin Press, p. xii).

Ve světle řečeného jsou uvedené nedostatky, jež musely být uvedeny, vcelku nepodstatné. Vzhledem k nesporným kladům, obsáhlosti a úplnosti textu, hloubce rozboru a překvapivě i k originalitě tématu (míněno vztažně ke vzrůstající popularitě environmentálních věd) **doporučuji diplomní práci k obhajobě** a navrhuji **hodnocení „výborně“**, v přesnějším vyjádření **18 bodů**.

Praha 4. června 2007

PhDr. Ivan Rynda